

RAMAZAN AYI VE ORUÇ HAKKINDA -5-

(...dünden devam)

Keffâret Ne Demektir?

Keffâret, örtücü demektir. Herhangi bir suretle işlenen bir suç, günâhı örten, gideren şeye keffâret denir. Yüce Allah, bazı günâhları, kusurları, birtakım vesilelerle affeder. İşte günâhların bağışlanmasına yarayan bu vesilelere "keffâret" denilir.

Keffâret, başlıca beş kısma ayrılır: oruç keffâreti, zihâr keffâreti, halk (tırâş olma) keffâreti, katil keffâreti, yemîn keffâreti.

Kasten Oruç Bozmanın Keffâreti Nedir?

Başlanan bir orucu özürsüz olarak bozmaktan ötürü keffâretin gerektiği sorunu, Ebû Hüreyre'den rivâyet edilen bir habere dayandırılmıştır: *"Bir adam Peygamber(s.a.v.)e geldi,*

– *Helâk oldum ey Allah'ın Elçisi, dedi. Peygamber:*

– *Seni helâk eden nedir? dedi. Adam:*

– *Ramazan'da karımla yattım, dedi.*

– *Bir köle âzâdedecek gücün var mı? dedi.*

– Hayır, dedi.

– İki ay ard arda oruç tutabilir misin? dedi.

– Hayır, dedi.

– Altmış fakîre yemek yedirebilir misin? dedi.

– Hayır, dedi.

Adam oturdu. Peygamber'e bir sepet hurma getirildi. Peygamber:

– Bunu tasadduk et, dedi.

– Bizden daha fakirine mi vereyim? Medîne'nin iki lâbesi (kayalığı) arasında bizden daha muhtaç bir ev halkı yoktur, dedi. Peygamber (s.a.v.) azı dişleri görünecek kadar güldü,

– Haydi götür âilene yedir, dedi.”[1]

Başka rivâyette Peygamber “Götür, çoluk çocuğunla beraber ye. Allah seni affetsin!” buyurdu[2]

Bu kıssanın temel râvîsi Ebû Hüreyre'dir. Ve bu işi yapanın kimliği de pek belli değildir. Bu

rivâyete dayanan fakîhler, oruç keffâreti hakkında pek çok ihtilâfa düşmüşlerdir. Kimine göre eğer kasten oruç bozmaktan ötürü keffâret gerekseydi, hadîsin kahramanı olan kişiden, yoksulluk dolayısıyla keffâret düşmezdi.

Kimine göre yoksulluk dolayısıyla keffâretin düşmesi, sadece bu adama özgü bir şeydir. Asıl olan keffâretin düşmemesidir.

Kimine göre bu adama verilmiş olan ruhsat neshedilmiştir. Ama bu nesih görüşünü iddiâ eden, bunu neyin neshettiğini söylememiştir.

Dârekutnî el-İlel'de, Zührî'den aldığı rivâyete ta'lîkan: "Böylece köle âzâdetmek, ya da iki ay oruç tutmak, ya da altmış fakiri doyurmak sünnet oldu" demiştir[3] .

Eğer rivâyet kesin doğru ise herhalde Dârekutnî'nin bu görüşü, görüşlerin en isabetlisidir. Buna göre oruç keffâreti, farz değil, sünnettir. Peygamber Aleyhisselâm, oruca karşı bu cinâyeti işleyen adama, Kur'ân'da hatâen adam öldürene belirlenen cezâyı[4] kıyâsen bir keffâret belirlemiş, fakat bunun, zorunlu bir hüküm değil, günâhın affı için sadaka olduğunu belirtmek üzere

"Götür, çoluk

çocuğunla birlikte ye, Allah seni affetsin!"

demiştir. Eğer bu keffâret, zorunlu olsaydı, özel olarak o adama böyle bir ruhsatın verilmesi söz konusu olmazdı. Çünkü din hükümleri kişilere göre değişmez. Bu adam eli darlığından dolayı köle âzâdedemiyor, altmış fakiri doyuramıyorsa pekâlâ altmış gün oruç tutabilirdi. Peygamber de öyle yapmasını adama emrederdi. Ama öyle yapmamış, üstelik adama, çoluk çocuğuyla beraber yemesi için bir sepet, yahut iki sepet yiyecek (veya hurma) vermiştir.

Ayrıca keffâretin bir köle âzâdetme veya bir deve kurban kesme olduğu rivâyeti de vardır[5] .

Hz. Âişe'den gelen, aynı konu ile ilgili iki rivâyette ise belirli bir keffâretten söz edilmez, sadece bir miktar sadaka vermekten söz edilir ki bu da işlenen bir hatâ ve kusurun ardından bir miktar sadaka verme geleneğine ve bunu destekleyen Kur'ân öğütüne uygun düşmektedir[6] .

Hz. Âişe'nin rivâyeti şöyledir: *"Bir adam geldi:*

– Ey Allah'ın Elçisi, yandım (mahvoldum), dedi. Peygamber:

– Niçin? dedi.

– Ramazan gününde karımla yattım, dedi. Peygamber:

– Sadaka ver, sadaka ver! dedi.

– Adam:

– Yanımda sadaka verecek bir şeyim yok, dedi.

Peygamber ona oturmasını emretti. O sırada kendisine gelen iki sepet yiyeceği adama verdi: Bunu götürüp sadaka vermesini emretti.” [7]

Kur'ân-ı Kerîm'de her ne sebeple olursa olsun, oruç yiyene, namaz kılmayana bir cezâ belirlenmemiştir. Zaten oruca niyet etmeyerek oruç tutmayan kimseye keffâretin gerekmediğinde oybirliği vardır. Keffâretin, başlanan orucu, özürsüz olarak bozmaktan ileri geleceği belirtilmektedir. Bir namazı özürsüz olarak bozan kimse, nasıl o namazı yeniden kılsa, orucu özürsüz olarak bozanın da yine onu kazâ etmesi gerekir. Başladığı bir orucu bozan kimseye keffâret gerekeceği hususu, sadece andığımız vâhid (tek kişi) haberine dayanılarak fıkıh hükmü haline getirilmiştir. Allah'ın Kitabında en ufak bir işaret olmayan şey farz olamaz.

Eğer orucun zorunlu bir keffâreti olsaydı bu, Kur'ân'da belirtilirdi. Yemînin keffâreti açık açık belirtilmiş iken, neden orucu bozmanın keffâretinden söz edilmemiştir? Oruç bozma, yemîni bozmaktan daha mı hafiftir ki onun keffâretinden söz edilmemiştir? Doğrusu şudur ki sâf ibâdet konularında yani Allah ile kul arasındaki kusurlarda cezâ-keffâret yoktur. Bu hususlardaki

kusurun cezâsını Allah âhirette verecektir. Ama bunlara dünyâda bir cezâ konmamıştır. Fakat hukuki sorunlarda, yani toplumu ilgilendiren şeriat konularındaki yasal olmayan işlere cezâ konmuştur. Bu bakımdan orucun farz (zorunlu) keffâreti diye bir şey yoktur. Ancak vâhid haberi olduğu için zan ifade eden rivâyet doğru ise Hz. Peygamber, Allah'a karşı işlenen bir hatâ ve günâhtan ötürü bir miktar sadaka verilmesini öğütlemiştir ki, biraz önce andığımız üzere bu, hem dinî geleneğe uygundur, hem de Kur'ân'ın öğütüdür.

Fakat altmış gün ard arda oruç tutmak gibi bir keffâret söz konusu olamaz. Çünkü Allah, işlenen suça, ondan çok daha ağır bir cezâ vermez. Nasıl namazını kılmayan veya bozan kişi, aynı namazı kazâ ediyorsa, orucunu bozmuş olan da bozduğu günleri kazâ eder. Bundan dolayı ilmihal kitaplarında orucu bozup hem kazâ, hem de keffâreti gerektiren ayrıntı hükümlerini burada anmayı yersiz görüyoruz.

[1] . Buhârî, Savm: 30-31, Müslim, Sıyâm: b. 14, h. 81-84

[2] . Fethu'l-Bârî: 4/172

[3] . Feth: 4/168

[4] . Nisâ: 98/92

[5] . Fethu'l-Bârî: 4/167, bu konudaki çeşitli görüşler için bakınız: Fethu'l-Bârî: 4/166-172

[6] . Mücâdele: 12-13, Tevbe: 103

[7] . Müslim, Sıyâm: 85-87

(devamı yarın..)